

©Documentul a fost pus la dispoziție cu sprijinul Consiliului Superior al Magistraturii din România (www.csm1909.ro) și R.A. „Monitorul Oficial” (www.monitoruloficial.ro). Permisuniunea de a republica această traducere a fost acordată exclusiv în scopul includerii sale în baza de date HUDOC.

©The document was made available with the support of the Superior Council of Magistracy of Romania (www.csm1909.ro) and R.A. „Monitorul Oficial” (www.monitoruloficial.ro). Permission to re-publish this translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court’s database HUDOC.

Emitent CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI
Publicată în : MONITORUL OFICIAL nr. 420 din 23 iunie 2010

HOTĂRÂREA
din 24 mai 2007,
definitivă la 24 august 2007,
în Cauza Dragotoniș și Militaru-Pidhorni împotriva României
(Cererile nr. 77.193/01 și 77.196/01)

În cauzele Dragotoniș și Militaru-Pidhorni împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a treia), statuând în cadrul unei camere formate din:

domnii B. M. Zupančič, președinte, C. Bîrsan, doamnele E. Fura-Sandström, A. Gyulumyan, domnul David Thór Björgvinsson, doamnele I. Ziemele, I. Berro-Lefèvre, judecători, și domnul S. Quesada, grefier de secție,

după ce a deliberat în camera de consiliu la data de 3 mai 2007,

pronunță următoarea hotărâre, adoptată la această dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află două cereri (nr. 77.193/01 și 77.196/03) îndreptate împotriva României, prin care reclamanții Nicolae Dragotoniș și Ioan Militaru-Pidhorni, cetățeni ai acestui stat (*reclamanții*), au sesizat Curtea la data de 8 septembrie 2000, în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (*Convenția*).

2. Reclamanții sunt reprezentați de domnul L. Bercea, avocat profesând în Timișoara. Guvernul român (*Guvernul*) este reprezentat de coagentul său, doamna R. Pașoi, din cadrul Ministerului Afacerilor Externe.

3. La data de 30 ianuarie 2006, Curtea a hotărât să comunice cererea Guvernului. Invocând prevederile art. 29 § 3 din Convenție, aceasta a hotărât să analizeze în același timp admisibilitatea și temeinicia cauzei.

ÎN FAPT

I. Circumstanțele cauzei

4. Reclamanții s-au născut în anul 1951, respectiv 1948, și locuiesc la Timișoara.

A. Arestarea preventivă a reclamanților

5. La data evenimentelor, reclamanții erau angajați la banca B., societate comercială cu capital privat, în Timișoara, primul fiind contabilul-șef, iar al doilea, director.

6. La data de 15 septembrie 1994, primul reclamant a fost arestat pe baza ordonanței procurorului, fiind acuzat de luare de mită și de alte infracțiuni. El a fost pus în libertate la data de 23 septembrie 1994.

7. La data de 20 ianuarie 1995, cei 2 reclamanți au fost arestați preventiv pentru infracțiunile menționate mai sus. Prin intermediul mai multor hotărâri, Tribunalul Județean Timiș le-a prelungit arestarea preventivă. Reclamanții nu au introdus recurs împotriva acestor decizii de prelungire.

B. Procesul penal în fața instanțelor interne

8. Prin Sentința din 27 februarie 1996, Tribunalul Județean Timiș a constatat că cei 2 reclamanți primiseră fiecare, în 1991, o mașină din partea lui S., în schimbul îndeplinirii unor acte contrare obligațiilor lor profesionale și care urmăreau să acorde avantaje în favoarea lui S. De fapt, ei emisese două scrisori de garanție bancară, datate 12 august și 11 octombrie 1991, în favoarea acestuia din urmă, deși el nu deținea provizionul bancar necesar. Prin urmare, Tribunalul l-a condamnat pe primul reclamant, Nicolae Dragotoni, pentru luare de mită, în temeiul art. 254 din Codul penal, și pentru alte infracțiuni la pedeapsa de un an și o lună închisoare și a dispus interzicerea exercitării anumitor drepturi civile ale acestuia. De asemenea, l-a condamnat pe cel de-al doilea reclamant, Ioan Militaru-Pidhorni, pentru luare de mită și pentru o altă infracțiune la pedeapsa de un an și o lună închisoare și a dispus interzicerea exercitării anumitor drepturi civile ale acestuia.

9. Reclamanții, precum și parchetul au introdus apel. Ei susțineau în special că faptele de care erau acuzați nu constituiau infracțiuni la momentul comiterii lor, conform legii naționale. În opinia lor, infracțiunea de luare de mită presupunea ca autorul să aibă calitatea de funcționar public ori de funcționar sau salariat al unei întreprinderi de stat, în timp ce ei erau angajații unei bănci private. Ei recunosc faptul că la data pronunțării sentinței faptele de care erau acuzați puteau fi considerate infracțiuni conform legii penale, dar aceasta nu fusese modificată decât la data de 8 iulie 1992, și anume după un an de la comiterea faptelor respective.

10. Prin Decizia din 19 mai 1997, Curtea de Apel Timișoara a admis apelul parchetului, a confirmat condamnarea reclamanților pentru infracțiunea de luare de mită și a mărit pedeapsa primului reclamant la 3 ani și 6 luni închisoare și pe cea a celui de-al doilea reclamant la 3 ani închisoare.

11. Admițând faptul că, potrivit Codului penal, era necesară calitatea de funcționar public sau de funcționar ori salariat al unei întreprinderi de stat pentru a putea considera faptele incriminate drept luare de mită, Curtea de Apel Timișoara s-a pronunțat astfel:

„Noțiunea de funcționar aplicabilă faptelor în cauză este definită de articolul 147 din Codul penal, referindu-se la salariații unui organ sau ai unei instituții de stat, ai unei întreprinderi sau ai unei organizații economice de stat.

Articolul 258 alineatul 2 din Codul penal prevede că dispozițiile capitolului ce definește infracțiunea de luare de mită se aplică și altor salariați, ținând cont de acest lucru în momentul stabilirii pedepsei.

În Codul penal republicat, având în vedere modificările intervenite până în prezent, noțiunea de funcționar este definită la articolul 147 primul alineat, în timp ce al doilea alineat prevede că prin funcționar trebuie înțeles atât persoana vizată la primul alineat, precum și orice salariat ce exercită o misiune în serviciul unei alte persoane juridice pe lângă cele prevăzute la primul alineat.

În cursul perioadei actuale de tranziție, care are în mod inevitabil repercusiuni asupra legislației, pot apărea lacune care să influențeze derularea procesului penal fie punând capăt acestuia, fie ajungând la soluții inechitabile. În astfel de cazuri, dificultățile vor putea fi soluționate fie prin interpretare analogică - analogie legislativă sau analogie de drept - fie prin interpretare rațională.

Conform articolului 258 alineatul 2 din Codul penal și ținând cont de intenția legiuitorului de a pedepsi funcționarul vinovat de infracțiunea înscrisă la articolul 254 [luare de mită], indiferent de calificarea persoanei juridice care l-a angajat pe funcționarul respectiv - publică, de interes public sau privată - trebuie constatat faptul că infracțiunea de luare de mită se referă și la autorul angajat de o întreprindere privată, chiar după luna decembrie 1989 și înainte de adoptarea Legii nr. 65/1992. Scopul legiuitorului este să pedepsească persoana care are obligații profesionale față de o persoană juridică și care își încalcă aceste obligații în raporturile sale cu o altă persoană.”

12. La o dată neprecizată, reclamantii și parchetul au introdus recurs. Reclamantii și-au reiterat cererea referitoare la aplicarea prin analogie a Codului penal.

13. Prin Decizia din 27 iunie 2000, Curtea Supremă de Justiție a confirmat decizia Curții de Apel Timișoara în ceea ce privește condamnarea lor pentru luare de mită și a casat decizia referitoare la alte infracțiuni, din cauza prescripției. Prin urmare, ea a diminuat pedeapsa aplicată primului reclamant la 3 ani închisoare.

14. În decizia sa, Curtea Supremă de Justiție s-a pronunțat astfel:

„S.C. Bankcoop S.A. constituia o organizație [dintre cele prevăzute la articolul 145 din Codul penal], deoarece era vorba de o societate comercială cu capital public, constituită în conformitate cu articolele 16-24 din Legea nr. 31/1990, desfășurând o activitate utilă social și

funcționând în conformitate cu legea, conform articolului 145 din Codul penal în vigoare la momentul emisiunii scrisorilor.

(...)

Inculpații Militaru Pidhorni Ioan - director de agenție într-o instituție bancară constituită ca societate comercială - și Dragatoni Nicolae - contabil-șef al unei astfel de instituții – au calitatea de autori speciali, prevăzută de lege ca o condiție pentru existența infracțiunii de luare de mită. Exercițând funcțiile menționate mai sus într-o instituție bancară care, așa cum s-a demonstrat, era o organizație dintre cele prevăzute la articolul 145 din Codul penal, cei doi inculpați aveau calitatea de «alți salariați» în sensul articolului 148 § 1 din Codul penal, așa cum era el formulat la data evenimentelor. Or, conform articolului 258 § 2 din Codul penal, în formularea sa de la data evenimentelor, prevederile capitolului ce include infracțiunea de luare de mită prevăzută de articolul 254 se aplicau și altor salariați, cum erau inculpații.”

II. Dreptul intern pertinent

A. Codul penal

15. Prevederile pertinente din Codul penal, în vigoare la data comiterii faptelor imputate, sunt următoarele:

Articolul 11

Neretroactivitatea legii penale

„ Legea penală nu se aplică faptelor care, la data când au fost săvârșite, nu erau prevăzute ca infracțiuni.”

Articolul 145

Obștesc

„Prin termenul obștesc se înțelege tot ce interesează organizațiile de stat, organizațiile obștești sau orice organizații care desfășoară o activitate utilă din punct de vedere social și care funcționează potrivit legii.”

Articolul 147

Funcționar

„Prin funcționar se înțelege orice salariat care exercită, permanent sau temporar, cu orice titlu, indiferent dacă și cum a fost investit, o însărcinare în serviciul unui organ sau instituții de stat, ori unei întreprinderi sau organizații economice de stat.

Sunt asimilate cu funcționarii persoanele care îndeplinesc o însărcinare în serviciul unei organizații din cele prevăzute în alin. 1, indiferent dacă primesc sau nu o retribuție.”

Articolul 148

Alți salariați

„Prin alți salariați se înțelege salariații care exercită, în condițiile art. 147 alin. 1, o însărcinare în serviciul uneia dintre celelalte organizații prevăzute în art. 145.

Sunt asimilate cu «alți salariați» persoanele care îndeplinesc o însărcinare în serviciul unei organizații din cele prevăzute în alin. 1, indiferent dacă primesc sau nu o retribuție.”

Articolul 254

Luarea de mită

„ Fapta funcționarului care, direct sau indirect, pretinde ori primește bani sau alte foloase care nu i se cuvin, ori acceptă promisiunea unor astfel de foloase sau nu o respinge, în scopul de a îndeplini, a nu îndeplini, ori a întârzia îndeplinirea unui act privitor la îndatoririle sale de serviciu, sau în scopul de a face un act contrar acestor îndatoriri, se pedepsește cu închisoare de la 3 la 10 ani și interzicerea unor drepturi.

Banii, valorile sau orice alte bunuri care au făcut obiectul luării de mită se confiscă, iar dacă acestea nu se găsesc, condamnatul este obligat la plata echivalentului lor în bani.”

Articolul 258

Faptele săvârșite de alți salariați

„Dispozițiile art. 248 și 249 privitoare la funcționari se aplică și altor salariați, dacă s-a cauzat o pagubă avutului obștesc ori economiei naționale.

De asemenea, dispozițiile din prezentul capitol privitoare la funcționari se aplică și altor salariați, cu excepția cazurilor prevăzute în alin. 1, maximul pedepsei reducându-se însă cu o treime.”

B. Legea nr. 65/1992 pentru modificarea și completarea Codului penal, privind unele fapte de corupție

16. Prevederile pertinente ale acestei legi sunt următoarele:

Articolul 3

„Articolul 258 va avea următorul cuprins:

Articolul 258

Fapte săvârșite de alți salariați

Dispozițiile prevăzute în prezentul capitol privitoare la funcționari se aplică și altor salariați din cadrul organizațiilor prevăzute în art. 145, inclusiv al regiilor autonome și societăților comerciale cu capital integral sau majoritar de stat, precum și administratorilor și cenzorilor acestora.

Dispozițiile art. 254, 256 și 257 privitoare la funcționari se aplică și salariaților din cadrul societăților comerciale cu capital privat, precum și administratorilor și cenzorilor acestora. ”

17. Prin Decizia din 15 iulie 1996, Curtea Constituțională a confirmat constituționalitatea Legii nr. 65/1992, care extinsese răspunderea penală și asupra angajaților societăților comerciale cu capital privat. Persoanele interesate care au ridicat excepția de neconstituționalitate erau angajați ai unei bănci, acuzați de luare de mită.

C. Codul de procedură penală

18. Prevederile pertinente sunt următoarele:

Articolul 408¹

„1. Hotărârile definitive pronunțate în cauzele în care Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat o încălcare a unui drept prevăzut de Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale pot fi supuse revizuirii, dacă consecințele grave ale acestei încălcări continuă să se producă și nu pot fi remediate decât prin revizuirea hotărârii pronunțate.

2. Pot cere revizuirea:

a) persoana al cărei drept a fost încălcat;

b) soțul și rudele apropiate ale condamnatului, chiar și după moartea acestuia;

c) procurorul.

3. Cererea de revizuire se introduce la Înalta Curte de Casație și Justiție, care judecă cererea în complet de 9 judecători.

4. Cererea de revizuire se poate face în termen de un an de la data rămânerii definitive a hotărârii Curții Europene a Drepturilor Omului.

(...)

8. Când instanța constată că cererea este fondată:

a) desființează, în parte, hotărârea atacată sub aspectul dreptului încălcat și, rejudecând cauza, cu aplicarea dispozițiilor din capitolul III, secțiunea II, înlătură consecințele încălcării dreptului;

b) desființează hotărârea și, când este necesară administrarea de probe, dispune rejudecarea de către instanța în fața căreia s-a produs încălcarea dreptului, aplicându-se dispozițiile din capitolul III, secțiunea II

(...). ”

Articolul 504

„1. Persoana care a fost condamnată definitiv are dreptul la repararea de către stat a pagubei suferite, dacă în urma rejudecării cauzei s-a pronunțat o hotărâre definitivă de achitare.

2. Are dreptul la repararea pagubei și persoana care, în cursul procesului penal, a fost privată de libertate ori căreia i sa restrâns libertatea în mod nelegal.

3. Privarea sau restrângerea de libertate în mod nelegal trebuie stabilită, după caz, prin ordonanță a procurorului de revocare a măsurii privative sau restrictive de libertate, prin ordonanță a procurorului de scoatere de sub urmărire penală sau de încetare a urmăririi penale pentru cauza prevăzută în art. 10 alin. 1 lit. j) ori prin hotărâre a instanței de revocare a măsurii privative sau restrictive de libertate, prin hotărâre definitivă de achitare sau prin hotărâre definitivă de încetare a procesului penal pentru cauza prevăzută în art. 10 alin. 1 lit. j).

4. Are drept la repararea pagubei suferite și persoana care a fost privată de libertate după ce a intervenit prescripția, amnistia sau dezincriminarea faptei.”

ÎN DREPT

19. Curtea consideră în primul rând că, făcând aplicarea art. 42 § 1 din Regulamentul Curții, este necesar să unească cererile înregistrate sub nr. 77.193/01 și 77.196/01, având în vedere că faptele aflate la originea celor două cauze sunt în esență aceleași și că cei 2 reclamanți au participat în cadrul aceleiași proceduri în fața instanțelor interne.

I. Asupra pretinsei încălcări a articolului 7 § 1 din Convenție

20. Reclamanții se plâng de faptul că au fost condamnați pentru fapte care, în momentul comiterii lor, nu constituiau o infracțiune conform dreptului național sau internațional, așa cum prevede art. 7 § 1 din Convenție, care are următorul conținut:

„ Nimeni nu poate fi condamnat pentru o acțiune sau o omisiune care, în momentul în care a fost săvârșită, nu constituia o infracțiune, potrivit dreptului național sau internațional. De asemenea, nu se poate aplica o pedeapsă mai severă decât aceea care era aplicabilă în momentul săvârșirii infracțiunii. ”

A. Asupra admisibilității

21. Curtea constată că acest capăt de cerere nu este vădit neîntemeiat în sensul art. 35 § 3 din Convenție. Mai mult, constată că acesta nu este afectat de niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, îl declară admisibil.

B. Asupra fondului

1. Argumentele părților

a)Guvernul

22. Guvernul apreciază că faptele pentru care reclamanții au fost condamnați constituiau infracțiuni conform dispozițiilor legale naționale în vigoare la momentul comiterii lor și că instanțele interne nu au procedat la o interpretare prin analogie și nici la o aplicare retroactivă a legii penale.

23. De asemenea, Guvernul arată că nu este de competența Curții să se pronunțe asupra răspunderii penale individuale a reclamanților, această apreciere fiind în primul rând de competența instanțelor interne, ci să analizeze din perspectiva art. 7 § 1 din Convenție dacă, la momentul la care a fost comisă, fapta reclamanților constituia o infracțiune definită cu suficientă accesibilitate și previzibilitate de dreptul intern sau dreptul internațional.

24. În ceea ce privește aplicarea retroactivă a Legii nr. 65/1992 pentru modificarea și completarea Codului penal, privind unele fapte de corupție, Guvernul subliniază că, în decizia sa, Curtea Supremă de Justiție a arătat în mod expres faptul că ea aplica legea penală în vigoare la data faptelor.

25. În ceea ce privește aplicarea prin analogie a legii, Guvernul constată că Decizia Curții de Apel Timișoara din 19 mai 1997, care a folosit în mod expres această modalitate de interpretare a legii penale, a fost casată prin Decizia Curții Supreme de Justiție din 27 iunie 2000, care a oferit o nouă motivare pentru condamnare, bazându-se pe dispozițiile legale în vigoare la data faptelor.

26. Mai mult, Guvernul apreciază că interpretarea pe care Curtea Supremă a dat-o legii penale era previzibilă, având în vedere evoluțiile doctrinare. Astfel, problema centrală consta în interpretarea expresiei „organizație ce desfășoară o activitate social utilă” din art. 145 alin.1 din Codul penal. Or, în opinia Guvernului, Curtea Supremă de Justiție a apreciat în mod corect că o bancă desfășura o astfel de activitate pentru protecția clienților și a bunăstării economice a țării. Acționând ca intermediar în anumite domenii de activitate, mobilizând resurse, acordând credite și funcționând ca centru de plăți, ea avea influență și asupra fluxurilor monetare.

27. În ceea ce privește accesibilitatea legii, Guvernul scoate în evidență că în speță au fost vizate prevederile Codului penal publicate în Monitorul Oficial al României.

28. Referitor la previzibilitatea legii, Guvernul subliniază că autorul infracțiunii de luare de mită era determinat în raport cu noțiunile definite în Codul penal, și anume „public”, „funcționar” și „alți salariați”. În speță, Curtea Supremă de Justiție a constatat că reclamanții făceau parte din categoria „alți salariați” care exercitau funcții într-o „organizație ce desfășoară o activitate social utilă”. Or, această ultimă expresie este o noțiune generală, din moment ce este dificil să se elaboreze o normă juridică de o precizie absolută, legiuitorul neputând stabili o enumerare limitativă în acest sens. Ca atare, interpretarea făcută în speță de Curtea Supremă de Justiție este rezonabilă și, prin urmare, previzibilă. În plus, având în vedere faptul că reclamanții erau profesioniști din domeniul bancar, ei ar fi putut prevedea în mod rezonabil consecințele acțiunilor lor.

b)Reclamanții

29. Reclamanții arată că Codul penal în vigoare la data faptelor nu incrimina decât acțiunile persoanelor care exercitau funcții într-o organizație publică și nu într-o societate comercială privată. Chiar titlul art. 145 din Codul penal care definește noțiunea „obștesc” justifică această afirmație. În plus, sensul termenului este legat de realitatea relațiilor sociale existente în momentul intrării în vigoare a Codului penal, și anume 1 ianuarie 1969. Or, în acel moment, nu existau decât organizații publice.

30. Pe de altă parte, reclamanții scot în evidență faptul că acțiunile salariaților societăților private nu au fost incriminate decât prin Legea nr. 65/1992, care este ulterioară acțiunilor lor. Ei fac, de asemenea, trimitere și la formularea Deciziei Curții Constituționale din 15 iulie 1996, care confirma constituționalitatea Legii nr. 65/1992, și care prevede că „legea a extins răspunderea penală și asupra salariaților din cadrul societăților comerciale cu capital privat”. În plus, Legea nr. 140/1996, publicată la 14 noiembrie 1996, a înlocuit noțiunea „obștesc” din art. 145 din Codul penal cu noțiunea „public”, ceea ce confirmă încă o dată faptul că domeniul material de aplicare a art. 145 se extindea numai asupra organizațiilor de stat sau societăților cu capital public.

31. Reclamanții recunosc că incriminarea unei fapte ca infracțiune nu depinde numai de prevederile legale, ci se poate baza și pe interpretarea jurisprudențială a acestora. Cu toate acestea, trebuie arătat că Guvernul nu a oferit niciun exemplu de jurisprudență care să extindă aplicarea art. 145 asupra băncilor, societăților comerciale cu capital privat, referindu-se în observațiile sale numai la evoluțiile doctrinare referitoare la expresia „organizație ce desfășoară o activitate social utilă”. Or, în acest caz, interpretarea Curții Supreme de Justiție era lipsită de previzibilitate și, în plus, inaccesibilă, deoarece în speță nu exista jurisprudență care să-i poată ghida pe reclamanți în comportamentul lor.

32. În final, reclamanții subliniază că Guvernul admite faptul că instanța care a analizat apelul a procedat în mod expres la o aplicare extensivă a legii penale. Or, instanța de recurs nu a casat această parte a deciziei, limitându-se la a afirma că reclamanții întruneau condițiile necesare pentru a fi considerați infractori, ceea ce constituie, după părerea lor, o confirmare a modalității de interpretare a instanței de apel.

2. Aprecierea Curții

a) Principiile care se desprind din jurisprudența Curții

33. Curtea reamintește că art. 7 § 1 din Convenție consacră, la modul general, principiul legalității delictelor și a pedepselor (*nullum crimen, nulla poena sine lege*) și interzice, în mod special, aplicarea retroactivă a dreptului penal atunci când ea se face în dezavantajul acuzatului (*Kokkinakis împotriva Greciei*, Hotărârea din 25 mai 1993, seria A nr. 260-A, p. 22, § 52). Dacă interzice în mod special extinderea domeniului de aplicare a infracțiunilor existente asupra faptelor care, până atunci, nu constituiau infracțiuni, el prevede, pe de altă parte, neaplicarea legii penale în mod extensiv în dezavantajul acuzatului, de exemplu prin analogie. Rezultă că legea trebuie să definească în mod clar infracțiunile și sancțiunile care le pedepsesc (*Achour împotriva Franței* [MC], nr. 67.335/01, § 41, 29 martie 2006).

34. Noțiunea „drept“ („law“) folosită la art. 7 corespunde noțiunii „lege“ ce apare în alte articole din Convenție; ea înglobează dreptul de origine atât legislativă, cât și jurisprudențială și implică condiții calitative, printre altele, pe cele ale accesibilității și previzibilității (vezi, în special, *Cantoni împotriva Franței*, Hotărârea din 15 noiembrie 1996, Culegere de hotărâri și decizii 1996-V, p. 1627, § 29, *Coëme și alții împotriva Belgiei*, nr. 32.492/96, 32.547/96, 32.548/96, 33.209/96 și 33.210/96, § 145, CEDO 2000-VII, și *E.K. împotriva Turciei*, nr. 28.496/95, § 51, 7 februarie 2002).

35. Ea reamintește că semnificația noțiunii de previzibilitate depinde într-o mare măsură de conținutul textului de care este vorba, de domeniul pe care îl acoperă, precum și de numărul și calitatea destinatarilor săi (*Groppera Radio AG și alții împotriva Elveției*, 28 martie 1990, seria A nr. 173, p. 26, paragraful 68). Previzibilitatea legii nu se opune ideii ca persoana în cauză să fie determinată să recurgă la îndrumări clare pentru a putea evalua, într-o măsură rezonabilă în circumstanțele cauzei, consecințele ce ar putea rezulta dintr-o anumită faptă (vezi, printre altele, *Tolstoy Miloslavsky împotriva Regatului Unit*, 13 iulie 1995, seria A nr. 316-B, p. 71, § 37). La fel se întâmplă și cu profesioniștii, obișnuiți să dea dovadă de o mare prudență în exercitarea funcției lor. Astfel, ne putem aștepta din partea lor să acorde o atenție specială evaluării riscurilor pe care aceasta le prezintă (*Cantoni*, citată mai sus, § 35).

36. Curtea a constatat deja că, tocmai în considerarea principiului generalității legilor, formularea acestora nu poate prezenta o precizie absolută. Una dintre tehnicile-tip de reglementare constă în recurgerea la unele categorii mai degrabă generale decât la liste exhaustive. Astfel, numeroase legi se folosesc prin forța lucrurilor de formule mai mult sau mai puțin vagi, pentru a evita o rigiditate excesivă și pentru a se putea adapta schimbărilor de situație. Interpretarea și aplicarea acestor texte depind de practică (vezi, printre altele, *Kokkinakis*, citată mai sus, § 40, și *Cantoni*, citată mai sus, § 31).

37. Funcția de decizie încredințată instanțelor servește tocmai înlăturării îndoielilor ce ar putea rămâne în ceea ce privește interpretarea normelor, ținându-se cont de evoluția practicii cotidiene, cu condiția ca rezultatul să fie coerent cu substanța infracțiunii și rezonabil de previzibil (*S.W. împotriva Regatului Unit*, Hotărârea din 22 noiembrie 1995, seria A nr. 335-B, p. 41, § 36).

38. Prin urmare, Curtea trebuie să cerceteze dacă, în speță, textul prevederii legale, citită eventual în lumina jurisprudenței interpretative de care este însoțită, respecta această condiție la data faptelor (*Cantoni*, citată mai sus, § 32).

b)Aplicarea principiilor generale în speță

39. În ceea ce privește interdicția de aplicare retroactivă a legii penale, Curtea observă că, în Decizia sa din 27 iunie 2000, Curtea Supremă de Justiție a avut grijă să precizeze în mod expres că a aplicat legea în vigoare la data faptelor. Prin urmare, nu i se poate reproșa că ar fi procedat la aplicarea retroactivă a legii penale. Rămâne de analizat dacă interpretarea pe care a făcut-o intră în sfera analogiei.

40. În opinia Curții, chestiunea de față trimite la principiile generale de drept, dar în special la cele ale dreptului penal. Ca urmare firească a principiului legalității condamnărilor, prevederile de drept penal sunt supuse principiului interpretării stricte.

41. Curtea este conștientă că corupția constituie o amenințare pentru supremația dreptului, pentru democrație și drepturile omului, că erodează principiul bunei administrări, al echității și al justiției sociale, denaturează concurența, frânează dezvoltarea economică și pune în pericol stabilitatea instituțiilor democratice și a fundamentelor morale ale societății. Avându-se în vedere aceste aspecte, principiile garantate de art. 7 se aplică, la fel ca oricărei alte proceduri penale, și procedurilor penale referitoare la infracțiunile de corupție.

42. Curtea constată că, în speță, Guvernul nu a fost în măsură să prezinte hotărâri ale instanțelor interne, fie de la Curtea Supremă de Justiție, fie de la instanțele de fond, care să stabilească faptul că, înainte de decizia dată în prezenta cauză, s-a statuat explicit că faptele de luare de mită ale angajaților societăților comerciale cu capital privat constituiau infracțiuni (vezi, *mutatis mutandis*, *Pessino împotriva Franței*, nr. 40.403/02, § 34, 10 octombrie 2006).

43. Din interdicția de aplicare extensivă a legii penale rezultă că, în lipsa cel puțin a unei interpretări jurisprudențiale accesibile și rezonabil previzibile, cerințele art. 7 nu pot fi considerate ca respectate în privința unui acuzat. Or, lipsa de jurisprudență prealabilă în ceea ce privește asimilarea faptelor de luare de mită ale angajaților unei bănci cu cele ale „funcționarilor” și ale „altor salariați” ai organizațiilor prevăzute la art. 145 din Codul penal rezultă, în speță, din faptul că Guvernul nu a furnizat precedente în acest sens. Faptul că doctrina interpretează în mod liber un text de lege nu se poate substitui existenței unei jurisprudențe. A judeca altfel ar însemna să nu respectăm obiectul și scopul acestei prevederi, care urmărește ca nimeni să nu fie condamnat în mod arbitrar. Pe de altă parte, Curtea observă că Guvernul nu a oferit niciun exemplu de interpretare din doctrină care să consacre răspunderea penală a angajaților băncilor pentru fapte de luare de mită.

44. În consecință, chiar în calitate de profesioniști ce puteau să apeleze la sfaturile juriștilor, era dificil, dacă nu chiar imposibil pentru reclamânți, să prevadă revirimentul jurisprudenței Curții Supreme de Justiție și, așadar, să știe că în momentul în care le-au comis faptele lor puteau duce la o sancțiune penală (*a contrario*, *Cantoni*, citată mai sus, § 35, și *Coëme și alții*, citată mai sus, § 150).

45. În plus și mai cu seamă, Curtea observă că instanța de apel a procedat în mod expres la o aplicare extensivă a legii penale (vezi paragraful 11 de mai sus). Instanța de recurs nu a înțeles să caseze această parte a deciziei. Ea doar a constatat că reclamânții întruneau condițiile necesare pentru a fi recunoscuți drept autori ai infracțiunii, confirmând astfel interpretarea instanței de apel.

46. Pe de altă parte, Curtea observă că înainte de adoptarea Legii nr. 65/1992, textele relevante din Codul penal nu prezentau băncile ca făcând parte dintre organizațiile prevăzute la art. 145 din Codul penal. Adoptarea acestei legi a constituit tocmai răspunsul legiuitorului la schimbarea de regim politic și economic al statului pârât, așa cum a fost de altfel confirmat

de Curtea Constituțională în Decizia sa din 15 iulie 1996, atunci când a analizat constituționalitatea acestei noi legi.

47. În definitiv și ținând cont în special de titlul însuși al art. 145 din Codul penal (care definește noțiunea „obștesc”) și de faptul că la intrarea în vigoare a Codului penal, și anume la 1 ianuarie 1969, nu existau decât organizații de stat sau obștești, Curtea este de părere că, în conformitate cu Codul penal în vigoare la data faptelor, nu puteau fi încadrate la fapte de corupție decât acțiunile persoanelor care exercitau funcții într-o organizație publică și nu într-o societate comercială privată.

48. În aceste condiții, Curtea apreciază că, în speță, a avut loc încălcarea art. 7 § 1 din Convenție.

II. Asupra pretensei încălcări a art. 5 § 1 c) din Convenție

49. Reclamanții se plâng de faptul că au fost arestați preventiv în lipsa oricărei suspiciuni plauzibile de a fi comis o infracțiune. Ei invocă art. 5 § 1 c) din Convenție.

50. Curtea observă că reclamanții au fost condamnați în primă instanță prin Sentința Tribunalului Județean Timiș din 27 februarie 1996. Or, începând de la această dată, arestul persoanelor în cauză intră pe terenul art. 5 § 1 a) din Convenție (vezi, de exemplu, *B. împotriva Austriei*, Hotărârea din 28 martie 1990, seria A nr. 175, p. 14, § 36). Ținându-se cont de faptul că cererile au fost introduse la data de 8 septembrie 2000, rezultă că reclamanții nu au respectat termenul de 6 luni prevăzut de Convenție.

51. Rezultă că acest capăt de cerere este tardiv și trebuie respins, pentru a face aplicarea art. 35 §§ 1 și 4 din Convenție.

III. Asupra aplicării art. 41 din Convenție

52. Conform art. 41 din Convenție,

„Dacă Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.”

A. Prejudiciu

53. Cu titlu de prejudiciu material, reclamanții solicită rambursarea următoarelor sume: respectiv 466.100 euro (EUR) și 475.933 EUR pentru câștigul pe care l-ar fi putut realiza din salariile corespunzătoare perioadei de detenție, celei în care nu au avut venituri sau au avut venituri insuficiente. În ceea ce privește prejudiciul moral, reclamanții îl estimează la 360.000 EUR pentru fiecare, având în vedere inconvenientele cauzate de condamnarea pronunțată pe nedrept împotriva lor.

54. Guvernul apreciază că aceste cereri sunt evident excesive și că reclamanții nu justifică nici caracterul cert al prejudiciilor invocate, care sunt în mare parte pur ipotetice, nici

realitatea legăturii de cauzalitate dintre pretinsa încălcare a art. 7 § 1 din Convenție și prejudiciul material pretins de reclamânți. De asemenea, el arată că, potrivit art. 408¹ § 1 din Codul de procedură penală, reclamânții pot solicita revizuirea procedurii care a dus la condamnarea lor.

55. Curtea reamintește că ea nu acordă nicio despăgubire pecuniară în baza art. 41 decât atunci când este convinsă că pierderea sau prejudiciul pretins rezultă într-adevăr din încălcarea pe care a constatat-o. Ea constată că singurul fundament de reținut pentru acordarea unei reparații echitabile constă, în speță, în faptul că reclamânții au fost condamnați pentru acțiuni care, la momentul comiterii lor, nu constituiau infracțiuni potrivit legii naționale. În cazul de față, este incontestabil faptul că reclamânții au suferit un prejudiciu moral din cauza condamnării. Astfel, Curtea reamintește că, atunci când un particular a fost condamnat, cu încălcarea art. 6 din Convenție, un nou proces sau o redeschidere a procedurii la cererea persoanei interesate reprezintă, în principiu, un mijloc potrivit de reparare a încălcării constatate (vezi *Gençel împotriva Turciei*, nr. 53.431/99, § 27, 23 octombrie 2003, și *Tahir Duran împotriva Turciei*, nr. 40.997/98, § 23, 29 ianuarie 2004). Un astfel de principiu se aplică și în cazul încălcării art. 7 din Convenție. În această privință, ea observă că art. 408¹ din Codul de procedură penală român permite revizuirea unui proces pe plan intern atunci când Curtea a constatat încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale unui reclamant. Mai mult, art. 504 din Codul de procedură penală permite acordarea unei reparații în caz de condamnare nelegală sau de privare sau limitare nelegală de libertate (vezi paragraful 18 de mai sus).

56. În schimb, Curtea statuează că reclamânții au suferit un prejudiciu moral, care nu ar putea fi reparat numai printr-o constatare a încălcării. Statuând în echitate, ea îi acordă fiecăruia suma de 3.000 EUR cu titlu de prejudiciu moral.

B. Cheltuieli de judecată

57. Primul reclamant solicită, de asemenea, suma de 10.000 EUR pentru cheltuielile de judecată angajate în fața instanțelor interne și a Curții.

58. Guvernul subliniază că reclamantul nu a furnizat documente justificative pentru suma avansată.

59. Conform jurisprudenței Curții, un reclamant nu poate obține rambursarea cheltuielilor de judecată decât în măsura în care li s-au stabilit realitatea, necesitatea și caracterul rezonabil. În speță, Curtea observă că primul reclamant nu a depus niciun document justificativ referitor la cheltuielile de judecată ocazionate de procedurile interne și de cele în fața Curții. Ținând cont în plus de faptul că al doilea reclamant nu a făcut nicio cerere în acest sens și că primul reclamant a beneficiat de asistență judiciară în cauza de față, Curtea înlătură cererea referitoare la cheltuielile de judecată.

C. Dobânzi moratorii

60. Curtea consideră potrivit ca rata dobânzii moratorii să se bazeze pe rata dobânzii facilității de împrumut marginal a Băncii Centrale Europene, majorată cu 3 puncte procentuale.

PENTRU ACESTE MOTIVE,

În unanimitate,

CURTEA

1. decide să conexeze cele două cereri;
2. declară cererile admisibile în ceea ce privește capătul de cerere întemeiat pe art. 7 § 1 și inadmisibile în rest;
3. hotărăște că a avut loc încălcarea art. 7 § 1 din Convenție;
4. hotărăște:
 - a) ca statul pârât să plătească, în cel mult 3 luni de la data rămânerii definitive a prezentei hotărâri, conform art. 44 § 2 din Convenție, suma de 3.000 EUR (trei mii euro) fiecărui reclamant cu titlu de daune morale, plus orice sumă ce ar putea fi datorată cu titlu de impozit, sumă ce va fi convertită în lei românești la cursul de schimb valabil la data plății;
 - b) ca, începând de la expirarea termenului menționat mai sus și până la efectuarea plății, aceste sume să se majoreze cu o dobândă simplă având o rată egală cu cea a facilității de împrumut marginal a Băncii Centrale Europene valabilă în această perioadă, majorată cu 3 puncte procentuale;
5. respinge cererea de reparație echitabilă în rest.

Întocmită în limba franceză, ulterior fiind comunicată în scris la data de 24 mai 2007 în conformitate cu art. 77 §§ 2 și 3 din Regulament.

Boštjan M. Zupančič,

președinte

Santiago Quesada,

grefier